

SOTSIAALKINDLUSTUSAMET

Kadri Nõmm
Riigikohus
info@riigikohus.ee
Lossi 17
50093, Tartu

Teie 29.05.2026 nr 5-26-26/3/

Meie 22.06.2026 nr 5.2-1/14156-2

Arvamus asjas nr 5-26-26

Riigikohus pöördus 29.05.2026 Sotsiaalkindlustusameti poole arvamuse saamiseks. Sotsiaalkindlustusamet (SKA) vastab pöördumises toodud küsimustele nende esitamise järjekorras.

1. Kui kaebaja taotles jagatavat vanemahüvitist, siis kas SKA pidanuks kohaldama PHS § 45 lg-t 3 ja jätma vanemahüvitise suuruse ümber arvutamata?

Lühidalt vastates on vastus eitav. Põhjendus on toodud punktist 7.

2. Kas kehtivat PHS § 39 lg 3 p-i 2 saab tõlgendada selliselt, et ka jagatava vanemahüvitise arvestusperiood on lapse eeldatavale sünnikuule eelnenud 21 kalendrikuud, milles on maha arvestatud lapse eeldatavale sünnikuule eelnenud üheksa kalendrikuud?

SKA hinnangul ei võimalda PHS § 39 lg 3 p 2 sellist tõlgendust, mille kohaselt saaks jagatava vanemahüvitise arvestusperioodina võtta lapse eeldatavale sünnikuule eelnenud 21 kalendrikuud, millest on maha arvestatud lapse eeldatavale sünnikuule eelnenud üheksa kalendrikuud. Seadusandja on PHS § 39 lg-s 3 selgelt eristanud ema vanemahüvitise arvestusperioodi isikutel, kellel on õigus sellele hüvitisele enne lapse sündi (PHS § 35 lg 2) isikute, kellel ei ole õigust ema vanemahüvitisele enne lapse sündi (PHS § 35 lg 6) ja jagatava vanemahüvitise arvestusperioodist, mille kasutamise õigus tekib alles pärast lapse sündi (vt PHS § 37 lg 1).

Vanemahüvitise eesmärk on lapse kasvatamisega asendussissetuleku andmine. Ainult töötavale emale mõeldud ema vanemahüvitise puhul võetakse hüvitise suuruse arvutamise aluseks arvestusperiood lapse eeldatava sünnikuu järgi, sest enne lapse sündimist ei ole võimalik määrata emale hüvitist lapse tegeliku sünniaja järgi.

Ülejäänud vanemahüvitise liigid on seotud siiski lapse tegeliku sünniajaga. Osa isikuid ei kasuta õigust jääda koju enne lapse sündi või neil ei ole õigust töötuse tõttu ajutise töövõimetuse hüvitisele ravikindlustuse seaduse alusel (PHS § 35 lg-s 6 reguleeritud olukord). Nendel juhtudel on vanemahüvitise (nii ema vanemahüvitise kui ka jagatava vanemahüvitise) suuruse arvutamise aluseks lapse tegelik sünniaeg (PHS § 39 lg 3 p 2). Leiame, et seadusandja on seda arvestanud ning seetõttu ka arvestusperioodid liigipõhiselt kehtestanud, et vältida eri liiki hüvitiste ja erinevate taotlejate ülemäärast ebavõrdset hüvitiste kujunemist.

3. Mis tagajärgi tooks kaasa see, kui kõik vanemahüvitise liigid oleksid seotud lapse eeldatava sünnitähtajaga, (a) riigi ja (b) vanemahüvitise saajate jaoks?

See, et kõikide vanemahüvitise liikide arvutamise aluseks võetakse lapse eeldatav sünnikuu, eeldaks seaduse muudatust (sh muudatuste mõju analüüsi) ja kulutuste tegemist nii arenduste kui ka muude ressursside (nt inim- ja ajaline ressurss) osas. Arendustega seonduva kohta vaata täpsemalt punktist 4.

Kehtiva õiguse kohaselt kohaldub arvestusperioodi erand üksnes töötava ema ema vanemahüvitisele. Muudatuse korral tuleks seda rakendada kõigile vanemahüvitist saama õigustatud isikutele. See tähendab, et seaduse tasandil tuleks muuhulgas lahendada küsimus, kuidas teised sihtrühmad saaksid õiguse vanemahüvitisele lapse eeldatava sünnikuupäeva alusel (nt hoolduspere vanemad, lapsendajad, eestkostjad). Nende juhtumite puhul on laps juba sündinud ja satub perre hiljem.

Arvestades, et lapse eeldatav sünnikuupäev võib raseduse kestel meditsiiniliste näitajate ja uuringutulemuste, sealhulgas ultraheliuuringute põhjal muutuda, tuleks eeldatava sünnikuupäeva kasutamisel vanemahüvitise arvestuse alusena seaduses üheselt määratleda, millise ajahetke seisuga seda kuupäeva arvesse võetakse. See on eriti oluline juhul, kui eeldatav sünnikuupäev langeb aastavahetuse lähedale, sest kuupäeva muutumine võib mõjutada kohaldatavat hüvitise määra või arvestusperioodi.

Samuti tuleb arvestada, et lapse sünd eeldatavast sünnikuust varasemal kuul ei tähenda alati enneaegset sündi. Sünnitähtaeg on hinnanguline ning tegelik sünniaeg võib sellest erineda ligikaudu kaks nädalat. Seetõttu ei ole SKA hinnangul kehtiva õiguse kohaselt tegemist ennetähtaegselt sündinud laste vanemate ebavõrdse kohtlemisega. Eeldatava ja tegeliku sünnikuu erinevus võib tekkida ka tähtaegselt sündinud laste puhul, kui laps sünnib mõni päev enne või pärast eeldatavat sünnitähtaega ja selle tõttu muutub kalendrikuu.

Võimalikud ebasoodsad tagajärjed võivad olla näiteks järgmistele vanemahüvitise saajatele:

- Välisriigis rasedusperioodil viibinud ning seal sünnitanud isikud või Eestis rasedusega seonduvate arstiviitide tegemata jätnud ja kodus sünnitavad isikud, kelle lapse kohta puudub teave lapse eeldatava sünniaja suhtes.
- Samasoolised isikud, kellel on õigus isa vanemahüvitisele ja jagatavale vanemahüvitisele.

Muudatuse praktiliste mõjude paremaks hindamiseks analüüsisime 2025. aastal sündinud laste andmeid ning vanemahüvitise saajate referentsperioode, et hinnata, kui sageli erinevad lapse eeldatav ja tegelik sünnikuu ning millist mõju võib see avaldada vanemahüvitise arvutamise alusele. Toome siinkohal välja statistika 2025. aastal sündinud laste kohta, kelle tegelik ja eeldatav sünnikuupäev olid eri kalendrikuudes.

Alusandmed

Analüüsi aluseks on SKAIS2 väljavõte. Vaatluse alla võeti 2025. aastal sündinud lapsed ning võrreldi lapse tegelikku sünnikuud ja eeldatavat sünnikuud. Analüüs hõlmab juhtumeid, kus sünnikuupäevad jäid erinevatesse kalendrikuudesse.

Tabel 1. Tegeliku ja eeldatava sünnikuupäeva võrdlus

Juhtum	Emade arv	Osakaal
Laps sündis hiljem kui eeldatud (eeldatav sünnikuu oli varasem kui tegelik sünnikuu)	791	8,9%
Laps sündis varem kui eeldatud (eeldatav sünnikuu oli hilisem kui tegelik sünnikuu)	1 385	15,6%
Tegelik ja eeldatav sünnikuupäev jäid samasse kuusse	6 696	75,5%
Kokku	8 872	100,0%

Kokkuvõte

2025 aastal sündinud laste seas:

- 791 emal (8,9%) sündis laps hiljem, kui eeldatav sünnikuupäev näitas;
- 1 385 emal (15,6%) sündis laps varem, kui eeldatav sünnikuupäev näitas;
- 6 696 emal (75,5%) jäid tegelik ja eeldatav sünnikuupäev samasse kalendrikuusse.

Analüüs vanemahüvitise saajate kohta

Edasises analüüsis vaadeldi ainult „Vanemahüvitis töötavale emale“ saajaid. Analüüsist jäeti välja järjestikused sünnid, kus eelmise lapse sünnist oli möödunud vähem kui kolm aastat, kuna sellistel juhtudel arvestatakse hüvitis varasema sotsiaalmaksuga maksustatud tulu alusel.

Analüüsi andmestik ja kirjeldus

Analüüsimisel:

- võeti SKAIS2 andmetest isiku eeldatav sünnikuupäev;
- võeti SKAIS2 andmetest lapse tegelik sünnikuupäev;
- arvutati mõlema kuupäeva alusel isiku referentsperiood;
- võrreldi referentsperioodide sotsiaalmaksuga maksustatavat tulu ning hinnati, kas **vanemahüvitise arvutamise alus muutuks sõltuvalt sellest, kas lähtuda eeldatavast või tegelikust sünnikuupäevast.**

Tabel 2. Sotsiaalmaksuga maksustatava tulu võrdlus (N = 5 609)

Tulemus	Emade arv	Osakaal
Sotsiaalmaksuga maksustatav tulu oli suurem eeldatava sünnikuupäeva järgi arvutatud referentsperioodil	695	12,4%
Sotsiaalmaksuga maksustatav tulu oli suurem tegeliku sünnikuupäeva järgi arvutatud referentsperioodil	549	9,8%
Sotsiaalmaksuga maksustatav tulu oli mõlema referentsperioodi puhul sama	4 365	77,8%
Kokku	5 609	100,0%

Sama info vaadatuna mõlema arvutusviisi lõikes

Arvutusviis	Suurem	Väiksem	Sama
Eeldatava sünnikuupäeva järgi arvutatud referentsperiood	695	549	4 365
Tegeliku sünnikuupäeva järgi arvutatud referentsperiood	549	695	4 365

Kokkuvõte

Vanemahüvitise saajate hulgas (N = 5 609), kelle puhul võrreldi eeldatava ja tegeliku sünnikuupäeva alusel arvutatud referentsperioode:

- 695 emal (12,4%) oli sotsiaalmaksuga maksustatav tulu suurem juhul, kui referentsperiood määrati lapse eeldatava sünnikuupäeva järgi;
- 549 emal (9,8%) oli sotsiaalmaksuga maksustatav tulu suurem juhul, kui referentsperiood määrati lapse tegeliku sünnikuupäeva järgi;
- 4 365 emal (77,8%) ei olnud vahet, kuna sotsiaalmaksuga maksustatav tulu oli mõlema referentsperioodi puhul sama.

Seega näitavad andmed, et 77,8% juhtudest ei mõjutanud eeldatava või tegeliku sünnikuupäeva alusel määratud referentsperiood vanemahüvitise arvutamise aluseks oleva sotsiaalmaksuga maksustatava tulu suurst. Ülejäänud juhtudel erines tulemus sõltuvalt sellest, kumma sünnikuupäeva alusel referentsperiood arvutati.

4. Kas ja milliseid ümberkorraldusi peaks SKA oma tööprotsessides ja/või infosüsteemides tegema, kui jagatava vanemahüvitise arvestusperiood lähtuks lapse eeldatavast sünnikuust, mitte tegelikust sünni ajast?

Ümberkorraldused oleksid vältimatud ja muuta tuleks kogu senist vanemahüvitise süsteemi ja nii nagu punktis 3 märkisime eeldab see seaduse muutmist ja kogu vanemahüvitise loogika põhjalikku analüüsi. Sellega kaasneks ka olulises mahus uued arendused nii pakkumuste koostamise, arvutusreeglite, kohustuste tekkimise, kuvade jms osas.

Ainult eeldatava sünnitähaja alusel vanemahüvitise arvutamine nõuaks põhjalikku analüüsi lisaks veel andmevahetuse, andmekvaliteedi ja andmekaitse (isikuandmed ja nende kasutamine) seisukohalt. Praegu on eeldatava sünnikuupäeva info seotud emaga ning andmestik tuleb SKA-le sotsiaalkaitse infosüsteemi läbi Tervishoiuteenuse osutaja infosüsteemi (TIS), mille kvaliteedi ja õigsuse tagab arst/ämmaemand, kes keskkonda andmeid sisestab.

Lapse isaga lapse eeldatava sünnikuupäeva andmestik seotud ei ole, mis tähendab, et kui jagatavat vanemahüvitist soovib saada isa ja seda tuleks määrata eeldatava sünnikuupäeva järgi, siis täna puuduvad SKA-l andmed, et seda selliselt välja arvutada. Isa vanemahüvitise kasutamine pärast lapse sündi tuleb ümber muuta nii seaduse kui ka infosüsteemi tasandil, kuna lapse seosed tekivad isa külge siis, kui laps on sündinud. Pärast sündi oleks vaja saada andmeid, mis oli sündinud lapse eeldatav sünnikuupäev. Nende andmete saamine eeldab loogika ümber tegemist ning andmekaitse reeglitega kooskõlastust (kolmandate isikute osas terviseandmete kuvamine eeldatava sünnikuupäeva näol).

Kuna TIS kaudu tuleb SKA-le eeldatava sünniaja andmestik, siis eeldaks see ka andmekvaliteedi ja andmevahetuse paranemist eelkõige selle õigeaegsust (surnult sünnid, raseduse katkemine).

Samuti tuleb mõelda sellele, mis saaks emast, kui ta elab raseduse ajal välismaal ning alles pärast lapse sündi tuleb Eestisse ja kellel puudub seetõttu sotsiaalkaitse infosüsteemis lapse eeldatav sünniaeg. Sh ei pruugi emal olla võimalik ise neid andmeid esitada (sõltub, kuidas teises riigis rasedust jälgitakse ja dokumenteeritakse ning andmeid väljastatakse). Mõjutatud võivad olla ka lapsendajapered, kui lapse eeldatavat sünniaega ehk ema terviseandmeid kaitseb lapsendamissaladus. Seda andmestikku sotsiaalkaitse infosüsteem kuidagi kätte ei saa ning sel juhul tuleks mõelda, kas üldse on võimalik teiste riikidega selline andmevahetus või siis tuleb nende suhtes endiselt rakendada tegeliku sünni andmeid. See loob eelduse, et tuleb luua ja üleval hoida kahte paralleelset reeglistikku, mille alusel vanemahüvitist arvutada. Lisaks on praktikas ka juhtumid Eesti näitel, kus emad ei käi rasedana ämmaemanda/arsti juures kontrollides („ei võta end rasedana arvele“) ning SKA ei olegi teadlik, et ema on lapse ootel kuni laps sünnib ja tema nimi registreeritakse.

5. Kas SKA-le on teada, milline oleks rahaline mõju SKA eelarvele, kui jagatava vanemahüvitise arvestusperiood lähtuks lapse eeldatavast sünni ajast (arvestades, et osa lapsi on enneaegsed, osa üle kantud)?

Arendus on kallis, süsteemide ümberarendamine (alates 2019. aastast toimiv), ajaline ja inimressursikulu suur. Arendusaeg ise pärast PHS-i võimalikku muudatust oleks vähemalt 12 kuud ning rahaline investeering vähemalt 1,5 miljonit eurot. See kulu on antud hinnanguliselt, teadmata, mis saab olema seadusandja soov vanemahüvitise päevamäära leidmise alustes, kuidas lahendada punktis 4 viidatud andmevahetuse ja vajadusel paralleelsüsteemi ülevalhoidmise küsimused olukordades, kus eeldatavat sünniaega ei ole võimalik teada saada. Tegemist ei oleks kiire arendusega. Arvesse tuleb võtta ka seda, et sotsiaalkaitse infosüsteemi arendatakse pidevalt ning mitmed tulevikus jõustuvatest seaduse muudatustest tingitud arendused on juba töös.

6. Millised on PHS § 45 lg 3 tüüpilised rakendamisjuhud SKA praktikas?

PHS § 45 lg 3 tüüpilised rakendamisjuhud SKA praktikas on olukorrad, kus isikule on sama lapse eest vanemahüvitis juba määratud, kuid hüvitise maksmine on vahepeal lõppenud ning hiljem

tekib isikul uuesti õigus sama liiki vanemahüvitisele. Vanemahüvitise maksmine võib lõppeda hüvitise saaja vahetumise tõttu (seadus võimaldab jagatavat vanemahüvitist vanematel kasutada kordamööda), lapse perest lahkumise või perest eraldamise või pere Eestist lahkumise tõttu või muul põhjusel, mille tagajärjel hüvitise saamise õigus ajutiselt katkeb. Kui õigus hiljem taastub või isik soovib uuesti sama liiki vanemahüvitist saada, on tegemist korduva taotlemisega PHS § 45 lg 3 tähenduses.

Näide 1. Hüvitise saaja vahetumine

Emale määratakse lapse sünni järel jagatav vanemahüvitis. Mõne aja pärast loobub ema hüvitise saamisest ning jagatavat vanemahüvitist hakkab saama lapse isa. Hiljem soovitakse hüvitise saamise õigus uuesti emale üle anda. Sellisel juhul taotleb ema sama lapse eest uuesti sama liiki vanemahüvitist. PHS § 45 lg 3 kohaselt lähtutakse uuesti määramisel varem määratud vanemahüvitise suurusest ning tehniliselt ei minda uuesti alusandmete (arvestusperioodil teenitud sotsiaalmaksuga maksustatava tulu) pealt uuesti suurust välja arvutama.

Näide 2. Õiguse katkemine ja taastumine

Isikule on määratud jagatav vanemahüvitis, kuid pere asub ajutiselt elama välisriiki ning Eesti õigusaktide kohaselt lõpeb vanemahüvitise maksmine. Hiljem naaseb pere Eestisse ning isikul tekib uuesti õigus sama lapse eest sama liiki ehk jagatavale vanemahüvitisele. Sellisel juhul on tegemist korduva taotlemisega PHS § 45 lg 3 tähenduses ning hüvitis määratakse uuesti varem määratud suuruses.

Sätte eesmärk on eelkõige tagada, et sama lapse eest sama liiki vanemahüvitise korduval määramisel säiliks varem määratud hüvitise suurus. Näiteks juhul, kui vanemahüvitis määrati algselt hüvitise alammääras või ülempiiri alusel, ei teki õiguse taastumisel või hüvitise uuesti määramisel õigust vanemahüvitisele suuremas summas kui see, mis määrati esmakordsel otsustamisel.

7. Miks ei tuginenud SKA PHS § 45 lg-le 3 olukorras, kus sama vanem taotles sama lapse eest vanemahüvitist ning säte ei erista vanemahüvitiste liike?

Nii nagu juba punktis 1 märkisime, siis ei pidanud SKA kaebaja puhul kohaldama PHS § 45 lg-t 3, kuna sellele tuginemiseks ei olnud alust. Kaebaja ei taotlenud sama vanemahüvitise liigi korduvat määramist. Kaebaja puhul oli tegemist olukorraga, kus talle määrati esmakordselt jagatavat vanemahüvitist pärast ema vanemahüvitise kasutamise lõppemist ja mille suuruse arvutamiseks tuli võtta aluseks PHS § 39 lg 3 p-s 2 sätestatud arvestusperiood ja sellel perioodil teenitud sotsiaalmaksuga maksustatav tulu (vt täpsemalt PHS § 39).

Kuigi PHS § 45 lg 3 sõnastus ei erista vanemahüvitise liike, tuleb seda tõlgendada koostoimes vanemahüvitise süsteemi tervikuga, eelkõige PHS §-dega 34 ja 39. PHS § 34 lg 1 järgi on ema vanemahüvitis, isa vanemahüvitis, jagatav vanemahüvitis ja lapsendaja vanemahüvitis vanemahüvitise süsteemi eri liigid, mille suuruste arvutamise alused on sätestatud PHS §-s 39. Kuigi nimetatud hüvitised kuuluvad ühtsesse vanemahüvitise süsteemi, on tegemist eri vanemahüvitise liikidega, millele seadus näeb ette eraldi õiguse tekkimise alused ja ka erinevad hüvitise arvestusperioodid. Seetõttu ei saa ühe vanemahüvitise liigi (näiteks ema vanemahüvitise) kasutamisele järgnevat teise liigi (näiteks jagatava vanemahüvitise) esmakordset määramist käsitada automaatselt korduva taotlemisena PHS § 45 lg 3 tähenduses.

Korduva taotlemisega PHS § 45 lg 3 tähenduses on tegemist eeskätt juhul, kui sama lapse eest taotletakse uuesti sama liiki vanemahüvitist. Selline olukord võib tekkida näiteks siis, kui isikule määratud jagatav vanemahüvitis ja selle maksmine on vahepeal lõppenud (näiteks vanemad otsustavad vanemahüvitise saajat vahetada) ning hiljem soovib sama isik sama lapse eest sama liiki hüvitist uuesti ise saada (vanemad vahetavad taaskord saajat). Sellisel juhul säilib üldjuhul varem isikule kindlaks määratud ühe kalendripäeva vanemahüvitise suurus, mille arvutamise aluseks võeti PHS § 39 lg-s 3 märgitud arvestusperiood ja sellel perioodil teenitud sotsiaalmaksuga maksustatud tulu (vt täpsemalt PHS § 39). Erandiks on PHS § 45 lg-s 1

sätestatud olukord, kus PHS § 42 alusel määratud hüvitis tuleb töötasu alammäära muutumise tõttu ümber arvutada.

PHS § 45 lg 3 eesmärk on vältida sama õiguse korduva kasutamise tõttu tekkivat vanemahüvitise suuruse ümberarvutamist ehk tagada sama liiki vanemahüvitise määramisel järjepidevus olukordades, kus hüvitise maksmine on vahepeal katkenud, mitte reguleerida erinevate vanemahüvitise liikide suuruse arvutamist või nende omavahelist seost. Seega ei ole põhjendatud tõlgendada PHS § 45 lg-t 3 selliselt, et erinevate vanemahüvitise liikide järjestikune taotlemine oleks käsitatav korduva taotlemisena, sest see välistaks seaduses ette nähtud uue vanemahüvitise liigi esmakordsel määramise selle suuruse arvutamise sellele liigile kohalduvate reeglite alusel.

PHS § 39 on vanemahüvitise suuruse arvutamise põhinorm, mis sätestab eri vanemahüvitise liikide arvestusperioodid ja arvutamise alused. PHS § 45 reguleerib vanemahüvitise ümberarvutamist. PHS § 45 lg 3 järgi ei arvutata sama isiku poolt sama lapse eest vanemahüvitise korduval taotlemisel tema ühe kalendripäeva vanemahüvitise suurust ümber, välja arvatud PHS § 45 lg-s 1 sätestatud juhul. Seega ei anna PHS § 45 lg 3 korduva taotlemise korral alust vanemahüvitise suuruse uueks arvutamiseks PHS § 39 alusel. Säte näeb ette varem määratud ühe kalendripäeva vanemahüvitise suuruse säilitamise ning lubab ümberarvutamist üksnes PHS § 45 lg-s 1 sätestatud piiratud juhul ehk töötasu alammäära muutumisel PHS § 42 alusel määratud hüvitise puhul. See ei puuduta aga olukorda, kus isikule määratakse esmakordselt uus vanemahüvitise liik sellele liigile ettenähtud arvestusperioodi alusel.

Sama loogikat, et korduvaks taotlemiseks saab lugeda sama lapse eest sama liiki vanemahüvitise taotlemist, toetavad ka PHS § 46¹ lg-d 5 ja 6. PHS § 46¹ lg 5 kohaselt ei arvutata vanemahüvitise samale isikule maksmise jätkamisel ühe kalendripäeva vanemahüvitise suurust ümber, välja arvatud PHS § 45 lg-s 1 sätestatud juhul. PHS § 46¹ lg 6 kohaselt arvutatakse vanemahüvitise saaja vahetamise korral uue taotleja vanemahüvitise suurus PHS §-de 39–42 alusel, st lähtudes muuhulgas PHS § 39 sätestatud arvestusperioodist ja sellel perioodil teenitud sotsiaalmaksuga maksustatavast tulust. Nendest sätetest nähtub, et seadus eristab olukordi, kus juba määratud vanemahüvitise maksmist samale isikule jätkatakse olukordadest, kus vanemahüvitise suurus tuleb seaduses sätestatud arvutusreeglite alusel esmakordsel määramisel kindlaks määrata.

Kui lugeda erinevate vanemahüvitise liikide taotlemist korduvaks taotlemiseks PHS § 45 lg 3 tähenduses, piiraks see PHS § 39 liigipõhiste arvestusreeglite rakendamist sama isiku sama lapse seotud korduva taotluse korral. Sellisel juhul jääks kõigi järgnevate vanemahüvitise liikide puhul kehtima esimese vanemahüvitise liigi määramisel arvutatud suurus ning seaduses sätestatud erinevad arvestusperioodid ei omaks enam tähendust. Selline tõlgendus viiks PHS § 39 ja § 45 lg 3 omavahel vastuollu.

Seda järeldust toetab ka seaduse varasem regulatsioon. Alates 01.01.2017 kehtinud PHS § 32 lg 2 seletuskirjas ([Perehüvitiste seadus 217 SE](#), lk 31) on märgitud:

„Lõike 2 kohaselt jätkatakse isikule, kes taotleb sama lapse kohta vanemahüvitist korduvalt, varem määratud hüvitise maksmist. Säte hõlmab ka juhtumeid, kus lapse kasvataja taotles vanemahüvitise esmalt hooldajana, hiljem lapsendajana. Tegemist on kehtiva halduspraktikaga, mis on selguse huvides seaduses reguleeritud.“

Sellest nähtub, et korduva taotlemise all peetakse silmas sama hüvitisõiguse jätkumist sama lapse suhtes, mitte erinevate vanemahüvitise liikide määramist erinevate arvutusreeglite alusel.

PHS § 39 lg 3 (kehtiv alates 01.04.2022) seletuskirjas ([Perehüvitiste seaduse muutmise ja sellega seondult teiste seaduste muutmise seadus 652 SE](#), lk 18) on selgitatud, et vanemahüvitise arvestusperioodi eesmärk on viia hüvitise arvutamise alus raseduseelsesse perioodi. Selleks jäetakse vanemahüvitise arvutamisel arvestusest välja lapse sünnile eelnenud üheksa kalendrikuud ehk tavapärase rasedusperiood.

Seletuskirja kohaselt on muudatuse eesmärk vähendada vanemahüvitise väärkasutamise riske ning tagada, et hüvitis põhineks isiku tavapärasel töötulul enne rasedust. Seadusandja on selgelt

märkinud, et rasedusperioodil teenitud tulu ei peaks üldjuhul mõjutama vanemahüvitise suurust. Samuti on seletuskirjas rõhutatud, et enneaegsete ja pikema rasedusega laste puhul peavad kehtima samad hüvitise arvutamise alused ning seetõttu lähtutakse keskmisest raseduse kestusest.

Seega on seadusandja nimetatud eesmärgi saavutamiseks ette näinud erinevad arvestusperioodid sidudes need lapse sünni ajaga. Kuna töötaval emal on võimalik ema vanemahüvitist kasutada juba enne lapse sündi (vt PHS § 35 lg 2), siis on ema vanemahüvitise suuruse arvutamine seotud lapse eeldatava sünniajaga (PHS § 39 lg 3 p 1), samas mittetöötavale emale ema vanemahüvitise (PHS § 35 lg 6) või jagatava vanemahüvitise (PHS § 37) määramise aluseks olev arvestusperiood on seotud lapse tegeliku sünnikuuga (PHS § 39 lg 3 p 2). Kui aga jagatava vanemahüvitise määramisel lähtuda samuti eeldatavast sünniajast, kaotaks PHS § 39 lg 3 p-s 2 sätestatud regulatsioon sisulise tähenduse ja lisaks võib tekkida olukord, kus vanemahüvitise arvutamisel võetakse arvesse rasedusperioodil teenitud tulu. Selline tulemus ei oleks kooskõlas ka seadusandja eesmärgiga välistada olukorrad, kus hüvitise suurust mõjutatakse teadlikult arvestusperioodi tulusid suurendades.

Lugupidamisega

(allkirjastatud digitaalselt)
Livia Kask
jurist

Livia Kask
59196799, livia.kask@sotsiaalkindlustusamet.ee